

Suomen sisällissodan uutisointia amerikansuomalaisissa lehdissä

Joni Svärd

Suomen sisällissodan aikoihin 1910-luvun lopulla Yhdysvalloissa on arveltu asuneen vakituisesti noin 160 000 suomalaissiirtolaista, väliaikaisten siirtolaisten kanssa määrä on ollut jopa 300 000. Laskentatavasta riippuen Yhdysvalloissa asui tuolloin 5–10 % koko Suomen väkimäärästä.

Vuoteen 1914 mennessä amerikansuomalaiset olivat ryhmittyneet tukevasti poliittisen janan oikealle ja vasemmalle reunalle. Vasemmalla paikkaansa puolustivat keskenään riitaisat Suomalainen Sosialisti Järjestö (SSJ) ja anarko-syndikalistinen Industrial Workers of the World (IWW), joita yhdisti erittäin negatiivinen asennoituminen kristillisiä ja porvarillisia kohtaan. Oikealla aktiivisena toimijana oli puolestaan Amerikan Suomalainen Evankelisluterilainen kirkko eli Suomi-Synodi, raittiusseurat ja muut oikeistolaiset, jotka asennoituvat yhä kielteisemmin suomalaisen siirtokansan keskuudessa levinneeseen sosialismiin. Pesäeroa lietsottiin antisosialistisella toiminnalla, jolla pyrittiin näyttämään uuden kotimaan hallinnolle ja kansalaisille, etteivät suinkaan kaikki suomalaiset olleet sosialisteja.¹

Ensimmäisen maailmansodan synnyttämä voimakas isänmaallisuus ja sota-ajan hysteria Yhdysvalloissa tulehdutti amerikansuomalaisten sosialistien ja oikeistolaisten välejä pahasti. Sosialistien pasifistisuus ja pienen mittakaavan pakoilu asevelvollisuudesta saivat oikeistolaiset huolestumaan leimautuvansa epälojaaleiksi uudelle kotimaalle. Tätä tarkoitusta varten luotu Amerikan Suomalainen Lojaalisuusliitto kiristi entisestään suomalaisten siirtolaisten keskinäisiä välejä, kuten esimerkiksi Ollila on osoittanut.²

Artikkelin on kirjoittanut FM Joni Svärd, joka tutki pro gradu -työssään amerikansuomalaisten sanomalehtien uutisointia Suomen sisällissodasta. Pro gradu on tarkastettu yleisen historian oppiaineessa Turun yliopistossa keväällä 2008.

Vuoden 1917 lopulla Suomesta alkoi kantautua sähkösanomia, jotka kertoivat vanhan kotimaan ajautumisesta poliittis-taloudelliseen kriisiin. Marraskuun suurlakkoviikosta sisällissodan seremoniallisesti päättäneeseen senaatin armeijan Helsingin paraatiin toukokuussa 1918 jatkunut ajanjakso kaivoi amerikansuomalaisten oikeistolaisten ja vasemmistolaisien välistä kuilua syvemmäksi ja leveämmäksi kuin koskaan sitä ennen. Rintamalinjat ryhmittyivät lukuisten amerikansuomalaisten sanomalehtien ympärille. Oikealla laidalla ääntä piti mm. kristillis-konservatiivinen Amerikan Suometar (Hancock, Michigan), joka oli Suomi-Synodin pää-äänenkannattaja. Kentän vasemmalla reunalla toimivat esimerkiksi SSJ:n lehdet Raivaaja (Fitchburg, Massachusetts) ja Toveri (Astoria, Oregon). Suomi-Synodin sydänmailla Hancockissa ilmestynyt Amerikan Suometar oli Reino Keron mukaan ensimmäinen vahvasti aatteellinen amerikansuomalainen sanomalehti.³ Sisällissodan aikana sen päätoimittajana toimi Emil Saastamoinen.

Lehtien rintamajako

Lehtien aatepohja oli kirjattuna jokaisen lehden etusivulla, eikä puolen valinta aiheuttanut minkäänlaista valinnanvaikeutta tarkastelun kohteena olleissa lehdissä. Amerikan Suometar julisti olleensa ”Kansallista sivistystä ja kirkollista elämää harrastavain Amerikan suomalaisten äänenkannattaja”. Amerikan Suometaren kristillisuus tuli näkyviin vahvasti sen käyttämästä retoriikasta, kun se syytti sosialisteja niin Suomessa kuin uudessa kotimaassa ”alttarien alas repimisestä”, ”jumalattomuudesta” ja yleisesti epäkristillisestä toiminnasta. Varsinkin punainen terrori ilmensi lehden mukaan ”pakanallista raakuutta”. Toisaalta lehti edellytti toimivan yhteiskunnan vaatineen jumalan asettamista keulakuvaksi. Lehti tuki vahvasti Suomen senaattia ja Mannerheimin johtaman armeijan taistelua Suomen it-

senäisyyden, laillisuuden ja vapauden puolesta vallankumousta, huliganismia ja laittomuutta vastaan.

Vastaavasti Toveri ja Raivaaja asettuivat yksimielisesti tukemaan punakaartien vallankumousta luokkataistelutoimena sortovaltaa, nälkäkuolemaa, ”lahtareita” ja ”junkkerismia” vastaan oikeudenmukaisuuden ja työväen vapauden puolesta. Sosialistilehdet perustelivat vallankumousta heidän mukaansa laittomasti hajotetun sosialistienemmistöisen eduskunnan valtaan palauttamisella sekä marxilaisella vallankumouksen väijäämättömyydellä. Toveri edusti SSJ:n radikaalimpia läntisiä osavaltioita. Päätoimittajansa W.N. Reivon johdolla lehti suhtautui sisällissodan tapahtumiin ja mahdollisuuksiin jyrkemman sosialistisesti kuin Frans J. Syrjälän päätoimittama Raivaaja. Toverista tulikin SSJ:n vuoden 1919 hajaannuksessa kommunistilehti, kun taas Raivaaja vahvisti asemiaan sosialidemokraattisella tiellä.

Iskulauseissaan Toveri ja Raivaaja painottivat joukkovoiman merkitystä työväen olojen parantamiseksi. Toveri julisti, että ”*Poliittisesti ja industrialisesti yhdistyneen köyhälistön voimaa ei mikään maailmassa kukista*”. Raivaajan kaksi iskulausetta julistivat kuinka ”*Palkkatyöläisluokan luokkataistelussa parhaat aseet ovat omat järjestöt ja oma sanomalehdistö*” ja ”*Palkkatyöläisten itsenäinen luokkaliike palkkaorjuutta vastaan on ainoa vapauteen johtava tie.*”

Toverin ja Raivaajan näkökulmasta porvarillinen Suomi koostui ”lahtareista”, ”junkkereista” ja ”gulasseista”, joiden ainoa tarkoitus oli yksinkertaistaen ajaa maan työläiset nälkäkuolemaan.

Suurlakosta valkoisten voitonparaatiin kestäneen noin puolen vuoden periodin aikana Amerikan Suomettaren, Raivaajan ja Toverin sivuilla julkaistiin lakkoliikehdintään ja sisällissotaan liittyneitä uutisia, pääkirjoituksia ja muuta toimituksellista materiaalia yli 200 erillisen otsikon alla kussakin lehdessä. Artikkelit sisälsivät runsaasti myös amerikansuomalaisten keskinäistä välienselvittelyä, joka kumpusi Suomen sisällissodasta.

Uutisoinnin ongelmat

Amerikan Suometarta, Raivaaja ja Toveria lukeneiden amerikansuomalaisten käsityksen Suomen sisällissodasta ja sen taustoista aina marraskuun lakkoon johtaneista syistä lähtien oli hyvin laaja. Lähes jokainen suomalainen osasi lukea ja lisäksi useimmat oli-

vat lukuhaluisia, sillä kuten Kero on osoittanut, käytännössä jokaiseen amerikansuomalaiseen talouteen tuli tuolloin vähintään yksi siirtolaislehti.⁴

Atlantin poikki saapuneiden sähkösanomien sisältämät asiavirheet, kuten taisteluissa kuolleiden lukumäärät, kunkin kaupungin varsinaiset menetykset tai valloituspäivät tai tarkkojen tapahtumakuvausten puuttuminen, eivät estäneet Toveria, Raivaajaa ja Amerikan Suometarta luomasta niin tarkkaa kokonaiskuvaa sisällissodan etenemisestä Suomessa, ettei sitä olisi ollut lehtiä lukemalla mahdollista hahmottaa. Varsinkin suurlakon ja alkuvuoden 1918 aikaan lehdille saapuneiden tietojen vähyiden ja ristiriitaisuuksien aiheuttamat vaikeudet toimitustyölle nousivat kuitenkin lehtien palstoille. Esimerkiksi Toverissa surkuteltiin asiaa tammikuun 15. päivänä tähän tapaan:

Toisinaan ilmotetaan sosialistien olevan vallassa, seuraavana päivänä taas porvarien. Kerran ilmotetiin sosialistien uudella suurlakolla pakottaneen viimeksi valitun eduskunnan hajoamaan ja kutsuneen koolle entisen, Kerenskin hallituksen laittomasti hajottaman eduskunnan, jossa sosialisteilla oli enemmistö. Heti jälestä tulee tietoja eduskunnan päätöksistä, jotka selvästi osottavat porvarien olevan enemmistönä. Yhtenä päivänä ilmotetaan porvarien lahtarikaarteilta riisutun aseet, toisena taas sosialistien punakaarteilta. Yhdellä viikolla ilmotetaan Venäläinen sotaväki kasakointeen, bolshevikeineen viedyn pois maasta: toisella viikolla ne jo siellä mellastavat kuin viimeistä päivää.⁵

Ehjimmän kuvan muodostamisessa onnistui Raivaajan toimitus, joka tarkkanäköisen päätoimittajansa Syrjälän johdolla pystyi toisinaan laskemaan pienistä tiedonmuruista ja ilmeisen laajasta taustatietomäärästä yhteen huomattavasti tarkemman kuvan kuin Toveri ja Amerikan Suometar. Lehtien väliset tarkkuuserot tasoittuivat lähes olemattomiin taistelujen edetessä ja saapuneiden sähkösanomien määrän kasvaessa helmikuun puolivälistä alkaen maksimimääräänsä per viikko. Ajoittain jokainen lehti sortui tulkitsemaan saapuneita sähkösanomatietoja omien ja oman viiteryhmänsä intressien kautta unohtaen kriittisen tarkastelun.

Tiedonkulun raskuina Suomesta Yhdysvaltoihin olivat sensuuri ja hitaus. Viestien hidas saapuminen haattasi esimerkiksi marraskuun lakosta ja Suomen hallinnon muutoksista kertovien juttujen kirjoittamisesta. Sen sijaan sisällissodan merkittävistä tapahtumis-

Amerikan Suometar

Kansallista siivistystä ja kirkollista elämää barrastawain Amerikan suomalaisten äänenkannattaja

Hancock, Mich., Lauantaina Toukokuun 18 p. 1918 - May 18.

Posti alkoi New Yorkin ja Washingtonin välillä. A transmission filed with the post at Hancock, Michigan, on the day of May 18, 1918, as required at October 4, 1917.

Helsingin. — Wiime keskiuilloksi wirtallinen postin tuljelmien kautta New Yorkin ja Helsingin välillä. Ventofoneet olit samaan aikaan kello 11.30 pääkaupungista ja New Yorkin Kamusella toimeenpantiin ilmailukentällä juhlattajajohon ottivat ohja presidentin, ministeristön jäsenet ja hallituksen wirtailijat. Prei. Amerikan Yhdesen Riikin oma, tulee ottamaan vastaan äijän ilmoyen kautta New Yorkia lähetetyn kirjien. Kirjeen tti New Yorkin waltion lumer-Whitman, kolmottaa. Sitä iinta menestyöstä Yhdesen Riisille 100 miljoonan dollarin ikselle ensi wuotolla altawalle kelle.

Bunafaartilaisia ja wenäläisiä merijotilaita walfoaartilaiden wanfina Enowessa.

Puowamme esittää walfoaartilaiden wangiffien ottamia wenäläisiä merijotilaita ja heidän fansaan w-keistoiminnassa olleita puowaa ritilaisia. Wiimeisten sähkösanomatietojen mukaan ovat walfotet otta- neet kaiffiaan 80,000 tällaista fotatwntia.

Wiipurin rintamalla.

Maalisk. 13 pätwän wertaista oltu ennen nähty. Wiihollinen tui tatti tulta kuin jatwupipusta. Pu finne ferantfin 7 minuutin ajat 69 ja toisen kerran 8 minuutin aja la 72 pifahfin laufausta. Ilmas wintui ja wentui, räiskit ja riitit granaatit ja sbrapnellit panitwot k fo ilmaa wacajämään. Welfäimun kō? Enne, ihme kyllä, waiffa en me kostaan emen olleet tuollaisi helwetiillistä ritinätä ja räisfinää tuulleet. Wiehet tojin kyllä waf- wiaa, mutta wiffään paitolton wäistymättä hoitwot wfi wsfyfo toiner lihämällä ja tomas itkki kuffin antoi wiholliselle wuorostaa wofatwervehdyksiä. Wiihollinen an wui rautatien murfan tafaa junist merimään pifatyfeillä. Tyfit sifi oli sijoitettuna enfimäifin wauw- hin. Kone, joka oli kellellä, itkoi juna edellään.

„But he wietäwä tufoe” — huu

**Sotjan waantimat rau-
hauchdot.**

Suomen uutisia

**“The Tragedy of
Finland”**

ta, kuten Viipurin seudun taisteluista tammikuun lopussa, Saksalaisten joukkojen tulosta Ahvenanmaalle maaliskuussa ja Hankoniemeen huhtikuussa, Tampereen, Turun, Viipurin ja Helsingin taisteluista sekä valkoisen terrorin alkamisesta saatiin tiedot Amerikan Suometaren, Raivaajan ja Toverin lukijoille parhaimmillaan yhden ja kahden päivän viiveellä ja joskus jopa samana päivänä. Vaikka tiedot taistelujen kuluista ja uhrien määristä olivat joko tahallaan tai tahattomasti liioiteltuja, itse taistelujen lopputulokset pitivät useimmiten paikkansa.

Yhdysvalloissa sota-aikana laaditut sensuuri- ja sabotaasilakien akuutit vaikutukset lehtien toimintamahdollisuuksiin eivät juuri näy näin lyhyen tarkaste- lun aikana. Lehdissä kuitenkin kommentoitiin sensuurilakien vaikuttaneen niiden toimintaan ja vaikeutta- neen varsinkin Suomen tilanteesta selvytyteen pääsyä.

Yhdysvaltojen sensuurilait eivät kuitenkaan olleet ainoita syyllisiä uutisten epämääräisyyteen, vaan pu- naisten ja valkoisten sotapropaganda ja -sensuuri vä- rittivät viestejä mieleisikseen jo ennen kuin ne lähti- vät Suomesta, Ruotsista tai Venäjältä. Myös Ameri- kan Suometar, Raivaaja ja Toveri valikoivat itse jul- kaistavia uutisia ja lisäksi samaa alkuperää ollut säh-

kösanoma sai kussakin lehdessä usein omanlaisensa tulkinnan.

Sähkösanomien lisäksi tärkeän tietolähteen ame- rikansuomalaisille lehdille muodostivat suomalaiset sanomalehdet. Niistä saatujen uutisten tuoreus oli ka- donnut jopa kahden kuukauden toimitusajan kuluessa, mutta se ei vähentänyt niille annettua todistusvoimaa. Sekä kristillis-konservatiivinen Amerikan Suometar että sosialistiset Toveri ja Raivaaja paikkasivat reikäis- tä kuvaansa suurlakkoviikosta ja sisällissodan tapahtu- mista suomalaisten aatteellisten sisarlehtiensä avulla. Kun hurjimpien sähkösanomien tietoja kyseenalaistet- tiin kaikissa kolmessa lehdessä, Suomesta saapuvista lehdistä lainattuja kirjoituksia ei kyseenalaistettu. Il- meisesti niiden katsottiin olleen sensuurista vapaita, mutta niissä olleelle propagandalle oltiin sokeita.

Taisteluiden muodot lehdissä

Taisteluiden etenemisestä kirjoitettiin lehdissä paljon ja hyvin vaihtelevalla tarkkuudella. Mitä suurempi tais- telu oli kyseessä, sitä tarkempia tietoja sähkösanomat toivat amerikansuomalaisille lehdille. Niinpä esimer- kiksi Tampereen taistelut huhtikuun alussa ja Viipurin

taistelut saman kuun lopussa saivat hyvin paikkansa pitävät kuvaukset lehdissä, joskin taisteluissa kuolleiden määrät kohosivat helposti kymmen- tai satakertaisiksi.

Esimerkiksi Amerikan Suometar tiesi ”virallisten lähteiden” kertoneen Viipurin taisteluissa kuolleen kaikki kaupunkia puolustaneet 6 000 punaista. Lappalaisen mukaan taisteluissa kuolleiden määrästä esitetyt 50 valkoista ja 500 punaista ovat nekin liioiteltuja.⁶ Myös punaisten ensimmäinen suuruusuntainen hyökkäysyritys Tampereelta Seinäjoelle kuvattiin Toverissa ja Raivaajassa verisiksi ja Amerikan Suometar uutisoi 3 000 punaisen kuolleen taisteluissa. Kyseisessä taistelussa punaisten läntisen rintaman komentajan eversti Mikael S. Svetschnikovin johtamat noin 500 punaista yrittivät rintaman läpi, mutta heitä vastassa ollut 100 miehen suojeluskuntaosasto onnistui pysäyttämään hyökkäyksen. Laukaustenvaihdossa kuoli 2 punaista ja haavoittui 10. Valkoiset eivät kärsineet tappioita.⁷

Vaikka uutiset lähtivät liikkeelle runsaasti väritettyinä punaisista tai valkoisista lähteistä, olivat amerikansuomalaisten mahdollisuudet saada monipuolista tietoa paremmat kuin Suomessa asuneiden, jotka olivat pääasiassa sen värisen propagandan armoilla, kummalla puolella kulloistakin rintamalinjaa sattuvat asumaan.

Propagandan teko oli tavanomaista myös Raivaajalle, Toverille ja Amerikan Suometarelle. Amerikan Suometareassa tämä näkyi esimerkiksi lehden tavasta käsitellä valkoisen terrorin uutisointia. Senaatin armeijan sotilaiden syyllistymiin teloituksiin ei Amerikan Suometareassa juuri puututtu, vaikka tietoa niistä oli saatavilla runsaasti. Samaan aikaan saapuneet suomalaiset porvarilliset ja kristilliset sanomalehdet kertoivat lukuisista punaisen terrorin uhreista paikkakunnilla, jotka olivat sodan alkupuolella olleet punakaartien hallussa. Tämän suuntaisiin uutisiin Amerikan Suometareassa tartuttiin hanakasti julkaisemalla niitä huomattavan paljon.

Toveri ja Raivaaja valitsivat punaisen terrorin uutisoinnissa vähättelylinjan. Muutaman ”lahtarin” surmaaminen nähtiin välttämättömäksi pahaksi taistelutilanteessa. Varsinkin Raivaajan päätoimittaja F.J. Syrjälä pisti punaisen terrorin toimeenpanon punakaarteihin pesiytyneiden luokkatiedottomien huligaanien ja ”sakilaisten” syyksi ja päästi näin ollen kansanvaltuuskunnan, SDP:n ja punakaartien johtajat vastuusta. Tällaisesta asioiden villaisella painamisesta löytyi esimerkkejä marraskuussa tapahtuneesta Mommilan

kahakasta, jossa Alfred Kordelin ja yksi tämän vieraista tuli ammutuiksi sekä Suinulan verilöylystä tammikuun lopussa. Myös muut murhat, joihin punakaartit syyllistyivät, leimattiin sosialistilehdissä mieluummin porvarillisiksi ”Haaparannan uutisiksi” kuin todellisiksi tapahtumiksi.

Puolin ja toisin lehdet syyttivät toista osapuolta vieraisiin pistimiin tartumisesta. Punaaiset saivat runsaasti sotatarvikeapua, kuten kivääreitä ja kuularuukuja bolsevikkihallitukselta ja lisäksi Suomessa olutta venäläistä sotaväkeä osallistui taisteluihin punakaartien rinnalla.⁸ Amerikan Suometar näki vieraisiin pistimiin ja bolsevikkeihin turvautumisen erittäin halveksuttavana toimintana. Aihetta käsiteltiin sekä uutis- että pääkirjoitustasolla. Kauheaksi lehdessä koettiin se, että ”meidän sortajiemme [venäläisten] pistimet ovat veressä omien kansalaistemme käsissä.”⁹

Sosialistit näkivät venäläisen sortovallan kohteen olleen vain köyhä kansa. Niinpä Syrjälän ja Reivon pääkirjoitusten mukaan oli jo aika kääntää venäläisen sortovallan pistimet osoittamaan porvareita. Lisäksi ”porvarilahtareiden” nähtiin jo vuosia tukeutuneen ruotsalaisiin ja saksalaisiin pistimiin vartioidessaan asekädessä viljavarastojen ovia nälkäiseltä kansalta.

Saksalaisten osallistuminen sisällissotaan oli myös Amerikan Suometarelle vaikea paikka. Lehdessä ei oltu erityisen innostuneita Saksan maihinnoususta Ahvenanmaalle 5. maaliskuuta¹⁰ ja Saksassa sotilaskoulutuksen saaneiden jääkärin mukanaolokin seliteltiin parhain päin maaliskuun alussa. Koulutuksen syyksi kerrottiin venäläisvastaisuus, jolla ei ollut Amerikan Suometaren tai laajemmin koko ”kansallismielisen” porvariston mukaan mitään tekemistä saksalaismyönteisyyden kanssa.¹¹

Saastamoisen johdolla Amerikan Suometar muutti nopeasti suhtautumistaan saksalaisten mukaantuloon. Jo viikon päästä (16.3.) ensimmäisten tietojen saavuttua Saastamoinen kirjoitti kuinka avunsaamisen Ruotsista tyrehdytytä senaatti kääntyi seuraavaksi lähimmän eli Saksan puoleen. Saastamoisen mukaan sosialistit saivat syyttää siitä vain itseään.

Suomen sisällissodan tapahtumat joutuivat käymään läpi kaksi propagandakoneistoa ennen julkaisuaan amerikansuomalaisissa lehdissä. Ensimmäinen värikäsittely tapahtui joko punaisessa tai valkoisessa Suomessa. Lisäksi Toveri, Raivaaja ja Amerikan Suometar lisäsivät niihin vielä omia tulkintojaan ennen sähkösanomien julkaisua.

Lehdet toistensa kimpussa

Mitä varmemmalta valkoisten voitto alkoi näyttää, sitä enemmän Amerikan Suomettaressa alettiin pilkata kansanvaltuuskunnan jäseniä, punakaartilaisia ja amerikansuomalaisia sosialisteja. Loppuvuodesta 1917 ja alkuvuodesta 1918 vihollisleiri nähtiin sosialismin harhaanjohtamista ja näiden vankiloista vapauttamista huligaaneista koostuviksi joukoiksi.

Kevättä kohden mennessä Suomesta saapuneissa porvarillisissa lehdissä alkoi olla yhä enemmän ”punaryssä-” ja bolševikki-nimityksiä kaikista edellä mainituista ryhmistä. Kansanvaltuuskunnan johtajia nimitettiin ”alhaisiksi kiihottajiksi” ja kansanvaltuuskuntaa alettiin nimittää lainausmerkeissä ”hallitukseksi” osoittaen, että vain sosialistit pitivät sitä hallituksenaan. Voidaan sanoa, että kevään kuluessa Amerikan Suometar omaksui Suomesta saapuvista sähkösanomista ja sanomalehdistä Suomessa harjoitettua vapausotaretoriikkaa.

Tarkastelun kohteena olleet sanomalehdet kommentoivat toistensa kirjoittelua harvoin nimeämällä lehtiä suoraan. Amerikan Suomettaren päätoimittaja Emil Saastamoinen mainitsi maaliskuussa ”kolme sosialistilehteä”, jotka eivät olleet liittyneet kymmenien amerikansuomalaisten sanomalehtien rintamaan tuomitsemaan Suomen sisällissodan kauhuja, eli punakaartien väkivallantekoja. Hyvin todennäköisesti Saastamoinen tarkoitti näillä kolmella lehdellä SSJ:n äänenkannattajia Toveria, Raivaajaa ja Työmiestä. Kun Amerikan Suomettaren suhtikuussa puhuttiin ”amerikansuomalaisen punakaartin” lehdistöstä, on todennäköistä näihin kuuluneen myös SSJ:n lehdet. Amerikan Suomettaren tiedostettiin myös lehden valta mielipiteen muokkaajana. Päätoimittaja Saastamoinen hyökkäsi useasti pääkirjoituksissaan sosialistileirin kimppuun kuten käy ilmi tästä maaliskuun 7. päivän kirjoitukses-

ta, jossa hän kiittelee suurimman osan amerikansuomalaisesta lehdistöstä tuominneen punaisten vallankaappauksen:

Miten muuten voisi ollakaan? Siirtokansamme, Jumalan kiitos, ei ole vielä siihen määrin antautunut anarkiaa saarnaavien jumalattomien sosialistijohtajain talutusnuoraan, että se voisi hyväksyä ne hirmuteot, joita rangaistusvangeista ja hulikaaneista kootut punakaartit ovat bolshevikipetojen avulla Suomessa toimeenpanneet.¹²

Toverin ja Raivaajan pääkirjoituksissa, kolumneissa ja uutiskommentaareissa vastapuolta arvosteltiin rankoinkin sanakääntein, mutta Amerikan Suomettaren kimppuun ei hyökätty kertaakaan lehden nimellä.

Valkokaartilaiset pommittavat Tamperetta

Punakaartilaisten avuksi on saapunut kuuluisa Preobrashenskin kaarti. Saksalaiset ilmoittavat miehittäneensä Hankoniemen. Ruotsalaisia taistelee valkokaartilainen riveissä; ovat kärsineet tuntevan mieshukan.

Sotaesityksille etuoikeus

(True translation filed with the postmaster at Fitchburg, Mass. on April 4 and required by the act of Oct. 6, 1917).
Associated Press toimisto tiedottaa Tukholmasta huhtikuun 3 päivänä seuraavaa:
"Valkokaartilaiset pommittavat Tamperetta. Useita rakennuksia kaupungissa on tulossa. Suomalainen uutistoimisto kertoo venäläisiä ampujakkooja"

Tutkimusajan jaksolla Amerikan Suometar mainittiin vain yhden kerran Raivaajassa, kun Syrjälä piti maaliskuun 23. päivänä rehellisenä tekona sitä, että Amerikan Suomettaren oli myönnetty Suomen porvariston olleen pakotettu ”myymään maa” Saksalle saadakseen sieltä apua vallankumouksen kukistamiseksi. Muuten koko amerikansuomalainen oikeistolehdistö niputettiin Toverissa ja Raivaajassa käsitteiden ”porvari-” ”santarmi-” ja ”katulutkalehdistö”.

Pääosin toisen leirin kirjoittelua kommentoitiin yleisnimityksillä porvarilehdistö tai sosialistilehdistö.

Monella tapaa kärjistyneet suhteet amerikansuomalaisten oikeistolaisten ja vasemmistolaisten välillä lähensivät hyvin todennäköisesti lukijoita omien aatesuuntiensa lehtiin. Kun tähän lisätään omankielisen informaation saamisen vähäisyys, on hyvin oletettavaa, että Toverin, Raivaajan ja Amerikan Suomettaren lukijat antoivat suuren painoarvon lehtien edustamille näkemyksille. Lisäksi heidän voi ajatella rakentaneen omaa kuvaansa Suomen sisällissodasta ja siihen johtaneista syistä kyseistä lehdistä saamansa informaation varaan.

Tutkimusaihetta käsitelleiden pääkirjoitusten ja sosialistilehdissä uutisten yhteydessä olleiden kommenttien määrä oli niin runsas, että päätoimittajilla Saastamoinen, Reivo ja Syrjälä oli hyvin suuri merkitys toimittamiensa lehtien lukijoilleen välittämään kuvaan. Toki myös lehdissä julkaistujen uutisten valinta ja muokkaaminen antoivat päätoimittajille mahdollisuuden muokata lehtensä linjaa ja sitä kautta lehden lukijakunnan kuvaa suhteessa Suomen sisällissodan syihin ja tapahtumiin.

Sodan päättyminen

Huhtikuun alusta alkaen 1918 senaatin armeijan voitto näkyi selvästi jo Yhdysvalloissa asti. Amerikan Suometar iloitsi kapinan kukistumista epätyypillisen sarkastiseen sävyyn iivamalla pääkirjoituksessaan ”siltasaarelaisia komissaareja”, jotka pakenivat Viipurista. Sieltä taas oli Saastamoisen mukaan lyhyt matka siirtyä bolševikkien siipien suojiin Venäjälle rakentamaan ”onnen valtakuntaa” ja jatkamaan vallankumousta vaikka 1000 vuotta.¹³ Toukokuun 18. päivänä lehdessä julkaistiin valokuva, jossa kerrottiin olleen punaisia sotavankeja. Valokuvan käyttö oli aiutkertaista, sillä ainakaan Amerikan Suometar, Toveri eikä Raivaaja julkaisut valokuvia kertaakaan kyseisen ajanjakson aikana.

Saastamoinen iloitsi valkoisten voitosta jo toukokuun 2. päivänä. Pääkirjoituksessaan hän kuvaili sisällissotaa eräänlaiseksi tulikokeeksi, jossa Suomi joutui verellä ostamaan vapautensa:

Nyt on se [vapaus ja itsenäisyys] verisen veljessodan kautta saatu turvatuksi uudestaan, ja toivokaamme, että se olisi turvattu ainaiseksi. Iloitse kansa, liehu leijonalippu! Suomi on jälleen vapaa. Oikeus on voitannut. Suomen kansa on osottanut kuntosaa. Se on ansainnut vapauden.¹⁴

Valkoisen armeijan voitonparaati Helsingissä 16.5. saavutti amerikansuomalaiset vaaja viikko tapahtumansa jälkeen. Toveri kuvaili ”lahtareiden häpeällisen voiton juhlintaa” näin:

”Voitokkaiden” sotajoukkojen etunenässä oli Mannerheim marssinut senaatin talon edustalla. Lahtari-senaatin jäsenet, valtiotarkkailijat ja diplomaattiset lähettiläät olivat vastaanottamassa kertoo muuan amerikkalainen kirjeenvaihtaja. Kenraali Mannerheim oli pitänyt lyhyen ja ”sotilaallisen” puheen ylistäen

armeijataan, ja samalla tietysti myös itseään. ”Suomen pelastajana”, jona häntä tervehdittiin, lupasi antautuvansa ”voimakkaan henkilön johdettavaksi armeijoiheen” viitaten siten suosivansa monarkian perustamista. Vastaanottopuheen oli pitänyt varatuomari Svinhufvud, lahtarihallituksen pääministeri, joka maansa nimessä kiitti kenraalia siitä työstä, minkä hän oli tehnyt maansa pelastamiseksi. [--]Porvarien tavan mukaan paukutettiin kanuunia, poltettiin tulia ja toimeenpantiin jos minkälaisia huutajaisia keino-tekoisen juhllisuuden synnyttämiseksi kaupungissa, jossa kansa pysyi tapauksille kylmänä.¹⁵

Sisällissota oli päätynyt valkoisten voittoon. Amerikan Suometaren edustamassa porvarileirissä sodan lopputulosta pidettiin oikeuden ja vapauden voittona sosialistien katalasta vallankaappauksesta. Sosialistien leiri myönsi Raivaajan ja Toverin sivuilla sisällissodan taisteluiden päättyneen, mutta vain väliaikaisesti. Sosialistilehdet suuntasivat katseensa sosialistien uuteen nousuun, kunhan suoneniskusta olisi ensin selvitty.

Viitteet

- 1 Ks. esim. London 1988, 220.
  - 2 Ollila 1976, 397, 408–409.
  - 3 Kero 1997, 151–152.
  - 4 Kero 1996, 147, 156.
  - 5 Maailmankatsomuksia. Tilanteesta Suomessa. Toveri 15.1.1918.
  - 6 Lappalainen 1981, 226.
  - 7 Ahto 1993, 199–200.
  - 8 Ks. esim. Manninen 1993, 141–142.
  - 9 Pääkirjoitus. Amerikan Suometar 29.1.1918
  - 10 Ahto 1993, 361.
  - 11 Prof. Reuter Suomen tilanteesta. Amerikan Suometar 7.3.1918.
  - 12 Pääkirjoitus. Amerikan Suometar 7.3.1918.
  - 13 Pääkirjoitus. Amerikan Suometar 11.4.1918
  - 14 Pääkirjoitus. Amerikan Suometar 2.5.1918.
  - 15 Lahtarit juhlineet häpeällisiä voittojaan. Toveri 20.5.1918.
- Lähteet**
- Ahto, Sampo: Sotaretkillä. Teoksessa: Itsenäistymisen vuodet 1917–1920. Osa 2: Taistelu vallasta. Toim. Ohto Manninen. Valtionarkiston painatuskeskus. Helsinki 1993. 178–445.
- Amerikan Suometar (Hancock, Michigan) 20.11.1917–21.5.1918.
- Kero, Reino: Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1996.
- Kero, Reino: Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1997.
- London, Gary: The Finnish-American Anti-Socialist Movement, 1908–1918. In: Finns in North America. Proceedings of Finn Forum III, 5–8 September 1984. Turku Finland. Edited by: Michael G. Karni, Olavi Koivukangas, Edward W. Laine. Migration Studies C 9. Institute of Migration. Turku 1988. 211–226.
- Manninen, Ohto: (1993b) Taistelevat osapuolet. Teoksessa: Itsenäistymisen vuodet 1917–1920. Osa 2: Taistelu vallasta. Toim. Ohto Manninen. Valtionarkiston painatuskeskus. Helsinki 1993. s. 94–177.
- Ollila, Douglas J. Jr.: Defects in the Melting Pot: Finnish-American Response to the Loyalty Issue 1917–1920. Published in: Turun Historiallinen Arkisto 31. Vammala 1976. 397–413.
- Raivaaja (Fitchburg, Massachusetts) 17.11.1917–21.5.1918.
- Toveri (Astoria, Oregon) 20.11.1917–21.5.1918.

Lämpimät Onnittelut ja Kiitokset Seijalle!

Arkistonhoitaja Seija Sirkiälle on myönnetty *Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali kultaristein* yli 30 vuoden työurastaan Siirtolaisuusinstituutissa. Hän aloitti uransa toimistoapulaisena 1.5.1977. Sen jälkeen hän on toiminut instituutin kanslistina ja toimistosihteerinä ja vuodesta 2002 lähtien arkistonhoitajana.

Instituutin väki

